

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1908. Andra Kammaren. N:o 56.

Lördagen den 2 maj.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Å föredragningslistan fanns upptaget lagutskottets utlåtande n:o 54, i anledning af väckt motion med förslag till lagstiftning om bevisning inför rätta.

Angående lagstiftning om bevisning inför rätta.

Uti en inom Andra Kammaren afgifven motion, n:o 194, hade herrar *C. A. Lindhagen, E. D. V. Martin, J. G. Pettersson* i Södertälje, *F. Söderbergh* i Karlshamn, *J. Widén, G. S. Neiglick, G. A. E. Kronlund, B. A. Petrén, G. N. T. af Callerholm, J. T. Larsson* i Lund, *N. P. B. Lindgren* i Oskarshamn och *K. E. v. Geijer* föreslagit, att Riksdagen ville för sin del antaga i motionen angifna förslag till:

- 1:o lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken;
- 2:o lag om ändrad lydelse af 5 kap. 1 § ärfdebalken;
- 3:o lag om ändring i 14 kap. jordabalken;
- 4:o lag om ändring i förordningen den 4 maj 1855 angående handelsböcker och handelsräkningar;
- 5:o lag om ändrad lydelse af 49 § utsökningslagen; samt
- 6:o lag om ändrad lydelse af 4 och 6 §§ i lagen den 6 mars 1899 om handräckning åt utländsk domstol.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade emellertid afgifvits af herrar *Zetterstrand, Widén, Åkerlund, Ersson, Jansson* i Edsbacken, *Lindhagen* och *Pettersson* i Södertälje, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen med anledning af förevarande motion ville för sin del antaga ofvan omförmälda särskilda lagförslag; dock att det i de olika förslagen angifna datum för lagarnas trädande i kraft, nämligen den 1 januari 1908, ändrades till den 1 januari 1909.

*Angående
lagstiftning
om bevisning
inför rätta.*

(Forts.)

Efter föredragning af utskottets hemställan yttrade:

Herr Zetterstrand: Herr talman! Detta utlåtande innehåller en del lagförslag, hvilka samtliga äro för kammaren särdeles bekanta och mot hvilka kammaren vid föregående tillfällen icke haft någon anmärkning, vare sig i materiellt eller formellt hänseende. Nu har Första Kammaren afslagit förslagen, och det är sålunda ur den synpunkten tämligen likgiltigt, hvilket beslut Andra Kammaren kommer att fatta. Jag hemställer emellertid, att Andra Kammaren måtte fortfarande vidhålla sin förutvarande uppfattning och ber med anledning däraf att få yrka bifall till reservationen.

Herr vice talmannen: Herr talman! Jag skall endast be att få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr Åkerlund: Jag håller före, att det icke är så alldeles likgiltigt, hur Andra Kammaren i denna fråga fattar sitt beslut. Andra Kammaren har städse häfdat den åsikten, att nämnden i våra underdomstolar på landet skulle få något mer att säga, än den nu har. Det är visserligen sant, att nämndens sammansättning i en del af de sammanslagna domsagorna är litet besynnerlig; men jag är öfvertygad, att, om Andra Kammaren vidhåller sitt tillförene fattade beslut i fråga om nämndens befogenhet, detta skall visa Kungl. Maj:t, att representanterna i denna kammare önska, att den viktiga frågan om en riktig organisation af häradsnämnden icke längre fördröjes, utan så fort som möjligt kommer till stånd. Jag förstår icke, hur det skulle stämma med Andra Kammarrens förut fattade beslut i denna fråga, om Andra Kammaren skulle gå med på utskottets afslagsyrkande. Jag är nämligen af den meningen, att en af de viktigaste reformer, vida viktigare än något af de lagförslag, som kommit fram från lagberedningen, är den, att rättegångsordningen blir sådan, att befolkningen kan ha aktning och förtroende för lagskipningen. Just därför anhåller jag, herr talman, om bifall till reservationen och afslag på utskottets hemställan.

Öfverläggningen var härmed slutad. Efter af herr talmannen gifna propositioner i ämnet biföll kammaren med afslag å utskottets hemställan den af herr Zetterstrand med flere afgifna reservationen.

§ 2.

Lagutskottets utlåtande n:o 55, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ersättningen till vittnen och sakkunnige i rättegångsmål, föredrogs härefter; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 3.

Angående förbud för bolag och förening i vissa fall att förvärfva fast egendom m. m.

Till afgörande förelåg vidare lagutskottets utlåtande n:o 56, i anledning af väckta motioner om dels ändring i lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom den 4 maj 1906 m. m., dels ock åtgärder mot bolagsäfvensom enskilde industriidkares och skogsspekulanter jordförvärf i södra och mellersta delarna af riket.

Lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft tre särskilda inom Andra Kammaren väckta motioner, n:is 129, 204 och 205,

Uti motionen n:o 129 hade herrar *K. A. Staaff, K. Starbäck, J. Bromée* i Billsta, *J. Ström, A. Wiklund, G. Lindgren* i Islingby, *J. G. Pettersson* i Södertälje, *S. H. Kvarnzelius, G. N. T. af Callersholm, A. Henricson, V. L. Moll, K. G. Karlsson* i Göteborg, *J. Ericsson* i Vallsta, *G. Jansson* i Krakerud, *F. Berg* i Stockholm och *E. Beckman* i Djursholm hemställt:

1:o att Riksdagen måtte för sin del besluta om sådan utvidgning af lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom den 4 maj 1906, att densamma komme att vinna tillämpning för hela Gäfneborgs län; samt

2:o att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t så snart ske kunde låta verkställa fullständig utredning rörande omfattningen af bolags jordförvärf i de mellersta och södra delarne af riket samt vidtaga de åtgärder, som med anledning af denna utredning kunde föranledas.

Uti motionen n:o 204 hade herrar *C. A. Lindhagen, G. M. Sandin* i Grums, *M. Matsson, C. Jansson* i Edsbäcken, *K. Otto, C. J. Berggren, A. Thylander, K. V. Rydén* och *F. W. Thorsson* hemställt, att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande bolags äfvensom enskilde industriidkares och skogsspekulanter jordförvärf i de mellersta och södra delarna af riket samt om förslag till lagstiftning i syfte att dels förekomma sådana förvärf, dels upprätthålla gamla gårdar och upptagna odlingar samt bereda rum för nya bosättningar och ny odling på dylika jordägares redan förvärfvade marker inom nämnda landsdelar.

Uti motionen n:o 205 hade herrar *C. A. Lindhagen, O. A. Ericsson* i Ofvanmyra, *O. Olsson* i See, *R. Karlsson* i Fjäl, *J. Anderson* i Baggböle, *S. J. Enander, F. Berglund, C. G. Sædén, E. Sundin, A. Jonsson* i Lycksele, *A. A. Eriksson* i Rödsta, *K. M. Lindh* i Gäfle, *P. Hörnstén* och *J. Johansson* i Kälkebo hemställt, att Riksdagen ville:

1:o) för egen del antaga ändrad lydelse af 1 och 3 §§ i lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom den 4 maj 1906 i syfte att lagen måtte vinna tillämpning i hela Gäfleborgs län; samt

Angående förbud för bolag och förening i vissa fall att förvärfva fast egendom m. m.

2:o) hos Kungl. Maj:t anhålla om framläggande till nästa Riksdag af förslag till sådant tillägg till nämnda lag, att, då aftal om förvärf enligt 3 § ägt rum, staten eller den kommun, där den förvärfvade jorden vore belägen, berättigades på vissa villkor inlösa densamma.

Utskottet hemställde: 1) att Riksdagen, med anledning af den under 1:o) i herrar Staaffs m. fl. förevarande motion samt den i herrar Lindhagens m. fl. motion n:o 205 under 1:o) gjorda framställning, måtte för sin del besluta, att 1 och 3 §§ i lagen den 6 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom skulle erhålla den ändrade lydelse, som ett vid utskottets hemställan fogadt författningsförslag utvisade;

2) att Riksdagen med anledning af den i herrar Lindhagens m. fl. motion n:o 205 under 2:o) gjorda framställning måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till sådant tillägg till nyssnämnda lag, att, då aftal om förvärf enligt lagens 3 § ägt rum, staten eller den kommun, där den förvärfvade jorden vore belägen, berättigades på vissa villkor inlösa densamma; och

3) att det i herrar Staaffs m. fl. förenämnda motion under 2:o) gjorda yrkanden äfvensom herrar Lindhagens m. fl. förenämnda motion n:o 204 icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade emellertid afgifvits:

beträffande punkterna 1:o) och 2:o) af utskottets hemställan: af herrar *E. Trygger, F. G. M. Ridderbjelke, G. Andersson, J. A. Lilliesköld, C. T. af Ekenstam* och *C. L. H. Nyström*, hvilka ansett, att jämväl herrar Staaffs m. fl. uti ifrågavarande motion under punkten 1:o) gjorda framställning samt herrar Lindhagens m. fl. motion n:o 205 bort af utskottet afstyrkas;

beträffande punkten 1:o) af utskottets hemställan:

af herrar *Widén* och *Åkerlund*; samt

beträffande punkten 3:o) af utskottets hemställan:

af herrar *Zetterstrand, Lindhagen, Widén, Åkerlund, Jansson* i Edsbäcken, *Nordin, Pettersson* i Södertälje och *C. J. Berggren*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen i anledning af de under 2:o) i herrar Staaffs m. fl. förevarande motion och herrar Lindhagens m. fl. motion n:o 204 gjorda framställningar måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville verkställa en fullständig utredning rörande bolags jordförvärf i de mellersta

och södra delarna af riket samt föreslå Riksdagen de åtgärder, som af denna utredning kunde påkallas.

Punkten 1:o).

Utskottets hemställan bifölls.

Efter föredragning af *punkten 2:o*) begärdes ordet af

Herr Widén, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Såsom synes, har jag jämte en annan ledamot från denna kammare antecknat en reservation utan att angifva, i hvilket afseende jag reserverat mig. Jag skall därför be att med några ord få förklara, hvad jag härmed afsett.

Äfven jag är af den mening, att 3 § i den förevarande lagen icke är sådan den borde vara. Den tarfvar således, äfven enligt min mening, ändring, en förändring, som jag i enlighet med det utlåtande, som på sin tid afgafs af Konungens befallningshafvande i Jämtlands län, skulle önska gå längre än motionärerna föreslagit, särskildt i afseende å undantaget för mark, som är att hänföra till s. k. odlingsområde, i all synnerhet som genom de föreskrifter, som Kungl. Maj:t utfärdat rörande sättet för bestämmande, hvad som skall räknas till sådant odlingsområde, olägenheterna af det åt bolagen i denna paragraf lämnade medgifvandet blifvit än mera framträdande. Sålunda önskar äfven jag ändring i denna paragraf. Emellertid har jag känt mig i högsta grad tveksam, särskildt med hänsyn till förhållandena i Jämtlands län, huruvida den af utskottet förordade förändringen verkligen är praktisk. Jag tror, att möjligheten för stat eller kommun att inlösa sådana områden, om hvilka här är fråga, är ganska ringa. Hvad kommunerna beträffar, sakna de i allmänhet — åtminstone är så förhållandet inom det län jag tillhör — medel att kasta sig in på sådana affärer; och hvad staten angår, är det nog i allmänhet rätt opraktiskt, om staten skulle lägga sig till med skogsområden, som ligga litet här och litet där. De köpas af bolagen närmast ur synpunkten af att arrendera deras förutvarande jordbesittningar, och det är icke sagdt, att de ligga lägligt till för kronan; och de skulle säkerligen ofta nog bli mycket dyra i förvaltningen. Då emellertid inom utskottet uppgifvits, att förhållandena vore annorlunda i andra län — särskildt har Kopparbergs län framhållits — har jag icke velat motsätta mig det resultat, hvartill utskottet kommit, men har dock velat inlägga denna reservation i afseende på effektiviteten och den praktiska betydelsen af den ändring, utskottet föreslagit.

Jag har intet yrkande.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Sedan *punkten n:o 3)* blifvit uppläst, yttrade:

Angående förbud för bolag och förening i vissa fall att förvärfa fast egendom m. m.

(Forts.)

Angående för-
bud för bolag
och förning
vissa fall att
förvärfa fast
egendom m. m.

Forts.)

Herr Zetterstrand: Jag tillåter mig yrka bifall till den af mig m. fl. vid denna punkt afgifna reservationen, som går ut på en anhållan, att Kungl. Maj:t ville verkställa en fullständig utredning rörande bolags jordförvärf i de mellersta och södra delarna af riket samt föreslå Riksdagen de åtgärder, som af denna utredning må påkallas.

Herr Berggren: Då jag jämte några andra reserverat mig mot lagutskottets utlåtande i förevarande punkt, skall jag be att med några ord få anföra skälen därtill. Hvad jag därvid kommer att yttra, hänför sig förnämligast till förhållanden inom Värmlands län. Inom detta län ha under de senaste två decennierna bolag och äfven enskilda skogsspekulanter förvärfvat ett stort antal fastigheter. Dessa jordförvärf ha nått en omfattning, som ingifvit allvarliga farhågor för den själfägande bondeklassens framtida bestånd. Det ena hemmanet efter det andra har öfvergått i bolagens händer. Man har klart för sig, att, därest icke bolagens jordförvärf hejdas, och det ganska snart, den tid skall komma, då en stor del af de själfägande jordbrukarne försvunnit. Det förhåller sig visserligen så, att inom Värmlands län finnas flera gamla bolag, som från äldre tider haft stora jordbesittningar, men dessas gränser ha blifvit tämligen orubbade intill senare tid. Nu ha emellertid flera nya trävarubolag uppstått, som försöka att på allt sätt förvärfa sig skogskomplexer. Tyvärr kan jag icke uppgifva, hur stor areal bolagen förvärfvat sig inom Värmlands län. Konungens befallningshafvandes femårsberättelser lämna därom endast ofullständiga och vilseledande uppgifter. Dessa berättelser innehålla nämligen blott uppgift på huru många mantal och utjordar som befinna sig i bolags ägo. Men i afseende på arealen är det mycket stor skillnad på mantal och mantal. För så vidt jag minnes rätt, finnes det i Värmland t. ex. ett halft mantal, som omfattar icke mindre än 26,000 hektar, under det många andra finnas, som blott innehålla några hundratals hektar. Inom den kommun, där jag är bosatt, finnes ett mantal, som omfattar mer än 12,000 hektar eller omkring $\frac{1}{3}$ af socknens hela areal. Af Kungl. Maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse kan man sålunda icke få någon riktig föreställning om omfånget af bolagens jordförvärf. Skälen till att bolagen och äfven enskilda personer slagit under sig betydande skogsområden, äro flera. Inom Värmland är trävaruindustrien hufvudsakligen förlagd till länets södra delar, invid befintliga kommunikationer. Sedan bolagen där tagit de närmaste skogarne i anspråk för fyllande af sitt behof af virke, hafva de riktat sin uppmärksamhet på länets skogrika nordliga och västliga delar. Där hafva de med all energi sökt att lägga under sig skogshemman och skogsområden. Ehuru, som förut sagdt, icke några säkra

statistiska siffror kunna framläggas beträffande omfånget af bolagens jordförvärf, är jag för min del öfvertygad om att de områden, som redan ägas af bolag inom Värmlands län, äro ganska stora. I min hemsoken äga bolag ungefär 10,000 hektar, hvilket utgör mer än $\frac{1}{4}$ af hela socknens område. I närgränsande kom-muner är bolagens förvärfvade jord visserligen af mindre om-fång, men dock tillräckligt för att ingifva allvarliga bekymmer.

*Angående för-
bud för bolag
och förening i
vissa fall att
förvärfa fast
egendom m. m.*

(Forts.)

Skälet till att hemmansägarne sälja sina egendomar är det vanliga: de tycka, att de få så bra betaldt. Man kan nu fråga, hvad det blir utaf dessa, som sålunda sälja sina hemman. Jo en del köper sig egendomar i andra trakter af landet, andra åter utvandra till Amerika och en del stannar kvar på sina försålda hemman såsom de nya ägarnes arrendatorer. Dessa sistnämnda hafva åt sig valt den sämsta delen. I många trakter af Värmland är jordbruket af den beskaffenhet, att det icke ensamt kan lämna tillräcklig bärgning utan måste hafva stöd af skogen. Dessa arrendatorer måste därför efter hand tillgripa det kapital, som de fått genom försäljning af sina ägda fastigheter och efter några års förlopp stå de utblottade, och flera af dem ha också inom kort tid fallit fattigvården till last.

Man brukar försvara bolagens jordförvärf med att bolagen bättre sköta sina skogar än de enskilda. Detta påstående må hafva varit sant förr i tiden, men numera är det icke så. Det är visserligen sant, att flera bolag finnas, hvilkas affärer äro grundade på en sund spekulation och hvilka sköta sina skogar rationellt. Men det kan icke förnekas, att det också finnas bolag, som ruinera sina skogar. Jag vågar påstå, att bolagens skogar i stort sedt icke befinna sig i bättre skick än enskilda personers. Hvad beträffar jordbrukets tillstånd å bolagens egendomar, är det nog sämre än på enskildas. Det ligger i sakens natur, att arrendatorer af bolags hemman icke hafva hvarken lust eller förmåga att uppehålla jordbruket därå. Utskottet anser, att den norrländska förbudslagstiftningen föranleddes af den fara, som bolagens där öfverhandtagande jordförvärf ansetts innebära för jordbruket och den själfägande jordbrukarebefolkningens existens i Norrland.

Detta skäl kan med fullt fog tillämpas äfven på Värmlands län, hvilket i många hänseenden liknar Norrland. Jag anser bestämdt, att något måste göras för att hämma bolagens fortsatta jordförvärf inom detta län och detta snart, ty det ligger fara i dröjsmål.

Jag skall, herr talman, med anledning af hvad jag yttrat, be att få yrka bifall till den af herr Zetterstrand med flera till utlåtdet fogade reservationen.

Häruti iustämde herr *Sandin* i Grums.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr talmannen propositioner i ämnet, och biföll kammaren med af-

slag å utskottets hemställen den af herr Zetterstrand med flere vid punkten afgifna reservationen.

§ 4.

*Angående
skyddskopp-
ympningen.*

Därnäst i ordningen förelåg Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 30, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändringar i nu gällande föreskrifter rörande skyddskoppympningen.

För förberedande behandling hade till utskottet hänvisats tre inom Andra Kammaren väckta motioner rörande skyddskoppympningen, nämligen:

- 1:o) herr *E. O. V. Wavrinskys* i Stockholm motion, n:o 5,
- 2:o) herr *P. N. Bossons* motion, n:o 97, samt
- 3:o) herr *R. A. Wavrinskys* i Saltsjöbaden motion, n:o 254.

Utskottet hemställde:

1:o) att herrar Wavrinskys i Stockholm och Bossons förevarande motioner icke måtte till någon Andra Kammarens åtgärd föranleda:

2:o) att Andra Kammaren med bifall till herr Warwrinskys i Saltsjöbaden motion n:o 254 för sin del ville besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhölle om åstadkommandet af en allsidig utredning rörande behofvet af ändringar i nu gällande föreskrifter rörande skyddskoppympningen i riket, samt att Kungl. Maj:t därefter ville till Riksdagen inkomma med de förslag, hvar till denna utredning kunde föranleda.

Punkten 1:o.)

Utskottets hemställen bifölls.

Efter föredragning af *punkten 2:o)*, lämnades på begäran ordet till

Herr Wavrinsky i Stockholm, som yttrade: Vid det förhållandet, att utskottets hemställen om en allsidig utredning af denna fråga således äfven omfattar de spörsmål, hvilka herr Bosson och jag i vår motion framställt, nämligen om vaccinationstvängets antingen afskaffande eller inskränkande, har jag icke anledning till något annat yrkande än det, som innefattas i utskottets hemställen. Men jag vill erinra om att denna allsidiga utredning knappast kan komma till stånd, såvida icke äfven den uppfattning, som herr Bosson och jag representera, får sakkunniga målsmän vid denna utredning. Sådana sakkunniga målsmän saknas heller icke i vårt land, och jag tillåter mig att exempelvis nämna öfverläkaren vid medicinska afdelningen å länslasarettet i Falun doktor Israel Holmgren.

Under förutsättning, att utredningen på detta sätt kommer att äga rum, har jag, herr talman, icke något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Bosson*.

Vidare anfördes ej. Kommaren biföll utskottets hemställan; och skulle jämlikt 63 § riksdagsordningen detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Första Kammaren.

§ 5

Angående revision af lasarettstadgan.

Slutligen fanns å föredragningslistan jämväl uppfördt Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 31, i anledning af väckt motion om skrivelser till Kungl. Maj:t angående revision af lasarettstadgan.

I en inom Andra Kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion hade herr *O. N. Olsson* i Heden *m. fl.* hemställt, det måtte Riksdagen besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t snarast vidtaga erforderliga åtgärder för åvägbringande af en förnyad lasarettstadga, hvilken bättre än den nuvarande vore ägnad att reglera förvaltningen vid lasaretten.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon Andra Kammarens åtgärd föranleda.

Efter föredragning af utskottets hemställan begärdes ordet af

Herr *Olsson* i Heden, som anförde: Herr talman, mina herrar! Såsom kammaren finner, har det tillfälliga utskottet afstyrkt den af mig med flera väckta motionen om revision af gällande lasarettstadga. Jag skall icke tillåta mig att göra något yrkande för att komma till något annat resultat än det, hvarpå utskottets hemställan pekar, men jag kan icke finna mig tillfredsställd, med mindre jag får säga några ord och i någon mån söka granska utskottets utlåtande.

Utskottet meddelar till en början, att utskottet varit tveksamt, huruvida det skulle uppfatta yrkandet i motionen så, att det gällde revision af lasarettstadgan, såväl med afseende på lasarettförvaltningen som sjukvården. Utskottet säger, att ehuru utskottet icke kunnat finna detta af motionens kläm, har det samma likväl af motiveringen till motionen funnit, att detta varit meningen, nämligen att lasarettstadgan af oss rekommenderats till revision, såväl med afseende å lasarettförvaltningen som sjukvården. Jag vill be att få uttala ett erkännande till utskottet, därför att utskottet alltså fattat motionen så, som motionärerna menat. Lasarettstadgan är ju, såsom vi veta, skrifven så, att

Angående re- förvaltnings- och sjukvårdsfrågor på många punkter så intimt sammanhänga med hvarandra, att man knappast kan tala om lasarettsförvaltningen såsom sådan, utan att man också samtidigt berör sjukvården vid lasaretten. Därför hafva vi kommit att formulera vår motion så, som vi gjort, då vi, såsom utskottet också fattat den, ansett, att på den motivering, som vi varit mäktiga att prestera, utskottet liksom Riksdagen skulle komma att finna, att vi afsett en *ingående* revision af lasarettstadgan.

(Forts)

Vi hafva också i slutet af motionen sökt att ytterligare markera vår mening i denna del, därigenom att vi sagt, att vi med de speciella anmärkningar mot lasarettstadgan, som vi i vår motion gjort, icke ansett oss hafva uttömt ämnet. Men vi hafva ansett oss peka på, i hvilken riktning en revision af lasarettstadgan bör gå, och vi hafva då uttalat den förhoppningen, att alla intresserade och goda krafter skulle samverka för att vinna det af oss åsyftade, behjärtansvärda ändamålet.

Nu har utskottet, såsom utskottet säger, behandlat vår motion paragrafvis. Detta föranleder mig också att med afseende å mina erinringar gentemot utskottet begagna samma taktik.

Utskottet har nu till att börja med yttrat sig om vårt yrkande i § 13 om ändring i lasarettstadgan i det afseendet, att landshöfdingen icke skulle vara själfskrifven ordförande i lasarettsdirektionen, liksom att en läkare icke ovillkorligen, såsom nu är förhållandet enligt stadgans bokstaf, behöfde inväljas i direktionen. Detta yrkande har utskottet bemött därmed, att utskottet, äfven med erkännande af det berättigade, som kan finnas i dessa anmärkningar, ansett dem icke vara af betydelse eller beskaffenhet att motivera en skrifvelse till Kungl. Maj:t.

Nu vill jag här be att få göra en erinran mot en taktik af utskottet, som — jag kan icke hjälpa det — är af beskaffenhet att från början till slut liksom förtaga intrycket af motionens mening i dess helhet. Jag betonar, att utskottet vid flera punkter begagnat denna taktik. Vi hafva naturligtvis icke i motionen, såvidt jag kan läsa den, yrkat, att Riksdagen skulle för hvarje paragraf, mot hvilken vi gjort anmärkningar, aflåta skrifvelse till Kungl. Maj:t, utan vi hafva åsyftat att med de af oss framställda samlade anmärkningarna mot lasarettstadgan motivera en skrifvelse till Kungl. Maj:t. Jag kan icke hjälpa, att jag läser utskottets yttrande så, att däri ligger liksom en underförstådd mening att borteliminera hela intrycket af motionen.

Emellertid, som sagdt, utskottet har här betonat, att dessa anmärkningar icke böra föranleda någon framställning till Kungl. Maj:t. Jag skall be att få erinra om, huru detta i praktiken ställer sig. Nu är det väl så med hvarje lag eller stadga, att, såvidt det är möjligt för Riksdagen och Kungl. Maj:t att åstadkomma det, den bör vara sådan, att den kan tillämpas i det praktiska lifvet och, om jag så får säga, motsvara detsamma.

Vi veta, att länslasarettens i allmänhet ligga på olika platser inom länen. Landshöfdingen åter sitter i residensstaden. Han kan under sådana förhållanden icke såsom själfskrifvens ordförande i de olika lasarettsdirektionerna följa deras arbete så, som en ordförande i en institution bör göra. Han kan möjligen, om länslasarettet är beläget inom residensstaden, där närvara vid lasarettsdirektionens förhandlingar och då stå i den intima förbindelse med dess arbete, som en ordförande bör göra. Men vid öfriga lasarett, som ligga utom residensstaden i länets olika delar, kan ju landshöfdingen omöjligt äfven med bästa vilja stå i den rapport och det intima samarbete med lasarettsdirektionen, som förutsättes för en ordförande i en direktion, såvida det skall vara någon mening med hans ordförandeskap. Han bör ju då vara den styrande, ledande och sammanhållande själen, om jag så får säga.

Angående revision af lasarettstadgan.

(Forts.)

Detta kan ju ändå gå, då allting, såsom man säger, är godt och väl, ty lasarettsdirektionen har ju rätt att inom sig utse vice ordförande. Men om någon konflikt uppstår inom direktionen, mellan direktionen och läkaren eller eljest af en eller annan anledning, då är icke fråga om godt och lojalt samarbete för ett godt resultat, utan då är fråga om hvad man är pliktig att göra på grund af reglementariska föreskrifter. I lasarettstadgan är föreskrifvet, att vissa framställningar, såsom t. ex. angående lasarettsläkarens tillfälliga tjänstledighet och dylikt, skola göras till ordföranden. Om nu ordföranden bor på en sådan plats i länet, att postförbindelsen med lasarettet kräver flera dagar, så är det ju alldeles uppenbart, att detta icke skall vara fördelaktigt.

Jag anser det därför vara nyttigt och lämpligt, att lasarettsdirektionen inom sig väljer såväl ordförande som vice ordförande. Om man vill behålla landshöfdingens ställning såsom själfskrifvens ledamot af lasarettsdirektionen och äfven vill införa den bestämmelsen, att, *då* han är närvarande i direktionen, han är själfskrifvens ordförande, så kan ju egentligen icke vara annat än godt att säga därom. Men jag vill be att få göra en erinran äfven däremot, ty vi veta, att i landshöfdingeinstruktionen finnes en bestämmelse, intagen i § 29, som ålägger landshöfdingeämbetet att, om jag så får säga, vara öfvermålsman för sjukvården och lasarettsväsendet inom länet. Jag undrar då, huruvida det är lämpligt, att landshöfdingen såsom förste man hos Konungens befallningshafvande sitter såsom ledamot och ordförande i en institution, öfver hvilken han såsom öfvermålsman skall utöfva viss inspektion, om jag får begagna detta uttryck — det är ju icke tillämpligt från ren fackmanna- och sjukvårdssynpunkt, men det är tillämpligt från allmän hälsovårdssynpunkt och den synpunkt, som landshöfdingeinstruktionen här pekar på.

Jag tror därför, att det från flera synpunkter sedt vore lämp-

Angående re-
vision af lasa-
rettsstadgan.
(Forts.)

ligt, att landshöfdingen icke vore vare sig ordförande eller ledamot af lasarettsdirektionen, och detta anser jag just på den grund, att jag finner det vara olyckligt, att man skrifer stadgar eller lagar på det sätt, att de icke kunna efterlefas. Det är nog så i våra dagar, att ringaktning för lag och författningar gör sig kanske för mycket gällande ändå, äfven om man icke har flera lagar på papperet än de, som praktiskt kunna tillämpas och efterlefas.

Vidare hafva vi emot samma paragraf i lasarettstadgan gjort anmärkning mot den bestämmelsen, att en läkare ovillkorligen skall hafva säte och stämma i lasarettsdirektionen. Denna bestämmelse bör icke vara ovillkorlig. Det har nämligen visat sig, att förhållandena kunna vara sådana, att ingen läkare på den plats, där lasarettsdirektionen sitter och verkar, vill ingå såsom ledamot i direktionen. Ingen kan, såsom vi veta, tvingas att tjänstgöra såsom ledamot af en dylik direktion, och således kan icke heller denna ovillkorliga bestämmelse praktiskt upprätthållas. Därför borde den modifieras med tillägget: »om det är möjligt», eller något sådant. Då man vet, att den icke kan ofelbart upprätthållas, borde den väl rimligtvis modifieras.

Sedermera öfvergår utskottet till nästa punkt, beträffande hvilken motionärerna anført: »I fråga om läkares tillsättning, så är det synnerligen önskvärdt, att den förändring sker, att läkare af direktion kan uppsägas och bör sådan uppsägningsrätt vara ömsesidig». Detta är kardinalpunkten i vårt yrkande i denna del. Då svarar utskottet:

»Lasarettstadgan föreskrifer (§ 21), att lasarettsläkare skall utnämnas af Kungl. Maj:t efter förslag af medicinalstyrelsen och sedan vederbörande direktion angifvit sitt förord för någon af de sökande, som funnits behörige.

Motionärerna synas vilja tillerkänna lasarettsdirektion rätt att — låt vara efter viss tids uppsägelse eller efter bestämda tidsmoment — afskeda läkare, med andra ord direktionen ensam skulle afgöra, när en mellan densamma och läkaren träffad öfverenskommelse skulle upphöra att gälla. Detta vore visserligen ett verksamt medel att lösa alla konflikter mellan direktion och läkare, men man måste med skäl frukta, att en sådan *mindre fast* anställning af läkare skulle medföra betänkliga olägenheter för vårt lands lasarettsväsende i dess helhet.

Den långa och kostsamma utbildningstid efter legitimationen, som numera erfordras för en blifvande lasarettsläkare, torde göra dennes kraf på slutlig *fast* anställning fullt berättigadt.»

Ja, yrkandet i denna motion sammanhänger ju i någon mån med den för några dagar sedan behandlade motion, som väckts här i kammaren af herr Kjellén. Den gick ut på att tjänstemännen i allmänhet skulle äga mindre fast anställning än under nuvarande förhållanden, för att man därigenom måtte kunna

framtvinga, om jag så får säga, en bättre arbetsprodukt från tjänstemännens sida såsom en förutsättning för att de skulle få behålla sina platser. Professor Kjellén säger i en passus i sitt försvar för sin motion, att tjänstemannens anställning bör betraktas icke såsom en *egendom* utan såsom en *förvaltning*. Däruti ligger ju, såvidt jag kan tolka detta, den meningen närmare uttryckt, att denna fasta anställning icke får betraktas såsom ett brödstycke, som tjänstemannen har att sitta och ängsligt hålla vakt omkring, utan att den får betraktas såsom en plats, på hvilken han plikttroget och nitiskt skall verka, så att denna hans verksamhet betingar fortvaron och bibehållandet af platsen.

Angående revision af lasarettstadgan.

(Forts.)

Nu vill jag här emellertid anmärka, att jag tror, att, om en revision af lasarettstadgan i den riktning, jag föreslagit, skulle ävägbringas, detta i stort sedt icke alls skulle inverka på våra lasarettsläkares anställning i *allmänhet* vid lasaretten, ty jag tror verkligen, att dessa läkares verksamhet är sådan, att de åtnjuta allmänhetens förtroende i alldeles särskildt hög grad. Men det finnes dock anmärkningsvärda undantag, och det är just för dessa undantag man skall lagstifta.

Nu säger man, när det är fråga om lagstiftning: det är väl icke skäl att lagstifta här; här är endast fråga om undantag. I allmänhet verkar ju lagen tillfredsställande. Men hvad är det man lagstiftar för, om icke för undantagen? För den, som plikttroget fullgör sina funktioner på den plats, där han är satt, behöfves ju ingen lag, ingen stadga. Men det är just för den, som fattar sin uppgift på motsatt sätt, som man har att lagstifta. Det är alltså för undantagen. Dessa undantag finnas, och då de finnas och äro konstaterade, anser jag också, att någon åtgärd för att vinna det i denna motivering liksom i herr Kjelléns motion påpekade syftmålet borde vidtagas, ty det är väl allmänhetens intresse och icke tjänstemännens, som man har att här bevaka. Allmänheten är icke till för tjänstemännens skull, utan tjänstemännen för allmänhetens. De äro till för att betjäna allmänheten och vårda sig om det, som från denna synpunkt sedt, är dem anförtrodt.

Jag kan icke se annat än att detta yrkande har sitt fulla berättigande från den synpunkt, som jag nu här angifvit, därvid jag betonar och bestämdt fastslår, att jag tror, att lasarettsläkarekåren i vårt land i stort sedt åtnjuter odeladt förtroende och odelad sympati och att detta därför icke på något sätt är riktadt mot lasarettsläkarne såsom kår, utan mot de undantag, som finnas inom kåren. Att de finnas, kan väl hvarken kåren eller den allmänhet, som läkarne äro satta att betjäna, hjälpa.

Utskottet öfvergår nu till anmärkningen mot § 22 i lasarettstadgan. I denna paragraf förbjudes läkare att under dygnet aflägsna sig på längre tid, än som med lasarettets fördel och de sjukas behöriga vård är förenligt. Utskottet omnämner, att

Angående revision af lasarettssadgan.

(Forts.)

motionärerna här vilja hafva infördt uttryckligt förbud för lasarettsläkarna att göra sjukresor. Utskottet anför i afsende härå, att i § 28 mom. 1 föreskrifves: »Lasarettsläkare åligger att minst en gång hvarje dag, på tid, som af direktionen efter läkarens förslag bestämmes, infinna sig å lasarettet.»

Nu säger utskottet emot detta motionärernas yrkande och med åberopande af stadgandets nu relaterade lydelse: »Ett uttryckligare förbud, än hvad som framgår af föreskriften i det anförda momentet, torde knappast böra utfärdas, då olyckshändelser på kortare eller längre afstånd från lasarettet hittills vid ett och annat tillfälle gjort det i hög grad önskvärdt, att kirurgisk läkarhjälp snarast möjligt kunnat beredas äfven utanför lasarettet.»

Detta står i ett visst sammanhang med hvad som säges angående § 26. Härom yttrar utskottet: »Det nuvarande stadgandet i § 26, att anmälan angående lasarettsläkares felaktighet eller försummelse skall göras hos medicinalstyrelsen, föreslås i motionen till ändring därhän, att beifran i dylika fall borde ske inför domstol. Men då anförda §:s mom. 2 ålägger medicinalstyrelsen att i vissa fall föranstalta om läkarens ställande under åtal, så torde någon ändring härvidlag icke vara erforderlig.»

Ja, nu vill jag bedja att få erinra om, att såvidt jag känner, medicinalstyrelsens ställning till anmälningar mot lasarettsläkare i allmänhet i praktiken är sådan, att, därest icke lasarettsläkaren i något speciellt fall bevisligen kan anmälas för fel i tjänsten, t. ex. för att han varit vållande till en patients död eller att han vid en amputation af en lem gjort ett mycket stort misstag, medicinalstyrelsen icke kan vidtaga någon åtgärd mot läkaren. Jag vill emellertid här hafva sagdt, att det nog är välbetänkt, att icke den okritiska allmänhetens bedömande och fördömande af en läkares under ämbetsmannaplikt utförda handlingar få alltför mycket göra sig gällande. Men å andra sidan kan man väl också förstå, huru svårt det skall vara äfven i de fall, där en läkare kan hafva gjort sig skyldig till fel, att få sin rätt fram. Vid operativa tillfällen på ett lasarett är det ju ingen annan än läkarne och betjäningen, som äro närvarande. Jag vet exempel på lasarettsläkare, som icke heller tillkallat sakkunnigt biträde vid operationen, så att lasarettsläkaren själf varit den enda fackmannen vid detta kritiska tillfälle. Det har endast varit hans biträden, hans sköterskor, som stått omkring honom. Om nu en operation utfaller olyckligt och allmänheten får det intrycket, att det måtte föreligga något fel från läkarens sida, finnes det ingen möjlighet att på något sätt bevisa detta gentemot läkaren. Allmänheten står alldels rättslös. Ingen anmälan kan således med utsikt till framgång göras mot lasarettsläkaren, med mindre ett uppenbart fel föreligger, hvilket hvar man kan så att säga taga på. Emellertid är ju detta, som sagdt, ett område, hvarest det är så svårt att kunna åstadkomma någon änd-

ring, att det knappast finnes möjlighet att tänka sig, att lasarettstadgan i denna del kan blifva tillfredsställande.

Men annorlunda förhåller det sig med afseende å läkarens ställning inom lasarettet, med afseende å hans vilja och förmåga att ställa sig till efterträdelse lasarettstadgans mera reglementariska föreskrifter, med afseende å handhafvandet af lasarettets och sjukvårdens angelägenheter. Det är särskildt med afseende å dessa saker, som vi motionärer trott det vara lämpligt, att en lasarettsläkare kunde stämmas inför domstol, därför att i dessa fall medicinalstyrelsen oftast saknar de organ, de möjligheter till utredning, som en domstol eger. Medicinalstyrelsen har i sådana fall endast att efter de papper, som inkomna, fatta sina beslut och därefter bestämman, huruvida läkaren skall åtalas eller icke. Men som sagdt, de nödvändiga förutsättningarna för en sådan utredning, de bevis, som äro erforderliga i dessa afseenden, kunna icke presteras. Och därför kan man säga, att allmänheten härutinnan står nästan rättslös gentemot en lasarettsläkare, som är af ett despotiskt och olyckligt lynne. Jag tror därför, att, om en lasarettsläkare riskerar att kunna ställas inför domstol för dylika förseelser, sådana icke skulle förekomma, ty då komme han att uppträda så att han icke riskerade att komma i konflikt med föreskrifterna.

Jag skulle här kunna, ehuru jag icke ämnar göra det, uppräknas 8 å 9 fall af öfverträdelser af lasarettstadgan, för hvilka en lasarettsläkare varit anmäld hos medicinalstyrelsen. De anmärkta förseelserna hafva verkligen skett, men de hafva icke föranledt till någon åtgärd. Alltså står, som sagdt, allmänheten i fråga om lasarettsläkarnes fullgörande af lasarettstadgans föreskrifter från reglementarisk synpunkt och från sjukvårdssynpunkt alldeles rättslös. Detta kan väl icke vara förenligt med allmänhetens intresse.

Nu kommer utskottet och säger med afseende å den anmärkning, som gjorts mot mom. 7 i lasarettstadgans 28 §: »Frågan om lasarettsläkarens honorar (§ 28 mom. 7) är däremot af större betydelse. Det åligger honom för närvarande 'att icke fordra någon ersättning af de å lasarettet intagna sjuke för dem ägnad skötsel'. 'Mot detta förbud' säga motionärerna», etc.

Här återgifves åtskilligt af hvad vi i motionen ha anfört rörande denna sak. Jag skall endast hålla mig till kardinalpunkten och så öfvergå till utskottets bemötande af vår framställning i denna del. Utskottet säger »Korrektiv mot öfverträdelser af § 28 mom. 7 torde enligt utskottets mening knappast vara att vinna genom annan ordalydelse. Motionärerna framlägga tvenne alternativ: antingen bestämd betalningsskyldighet enligt fastställd taxa eller ock förbud att mottaga betalning. I förra fallet skall det visa sig omöjligt att taxera läkarens arbete, ej minst där det gäller kirurgisk behandling. I senare fallet lär det blifva nödvändigt att afsevärdt höja lasarettsläkarnes löner.»

Angående revision af lasarettstadgan.

(Forts.)

Angående re-
vision af lasa-
rettsstadgan.

(Forts.)

Nu vill jag be att få erinra därom, att detta moment i lasaretsstadgan icke allenast förbjuder lasaretsläkaren att fordra betalning af patienter, som vårdas å lasarettet, utan också ålägger honom att tillse, att betjäningen å lasarettet ej begär någon betalning. Jag kan icke se annat än att i afseende härå i lasaretsstadgan är fastlaget, att ingen som helst betalning för vård, som å ett lasarett ägnas patient, får ifrågakomma åt vare sig läkare eller betjäning. Nu har i alla fall den praxis utbildat sig, att lasaretsläkaren är oförhindrad att mottaga frivilliga honorar. Det finnes icke något förbud häremot, men vi hafva yrkat på införandet af ett sådant förbud, ty vi anse det vara orimligt, att ett dylikt förbud saknas, såvida lasaretsstadgans bokstafliga mening skall kunna upprätthållas. Men då säger utskottet, att dessa honorar vid sidan af stadgans anda och mening utgöra en afsevärd del af lasaretsläkarnes löner och att man därför icke kan med någon annan ordalydelse lämpligen förekomma dem. Detta är, det får jag säga, nästan mera än man kunde vänta af ett riksdagens utskott. Ty det är väl ändock tämligen starkt att säga, att en betalning, som mottages i strid med ett bestämdt stadgande, är så viktig och så betydelsefull för vederbörande, som mottar dem, att den fortfarande må få utgå orubbad. Och om denna möjlighet icke finnes, stå vi inför perspektivet att nödgas väsentligt höja lasaretsläkarnes aflöning. Ja, det må vara händt. Jag anser, att det kan gå för sig. Men låt oss komma med sådana bestämmelser, att den fattige, då det är fråga om att blifva behandlad i nödens och sjukdomens stund, har garanti för att blifva behandlad på samma sätt som den rike. Det kan icke hjälpas, att så länge det nuvarande systemet vidmakthålles, det blir skillnad i den behandling, som den fattige och den rike åtnjuta. Ty en lasaretsläkare, äfven med den största plikt känsla, är dock en människa, och han är säkert känslig för den möjligheten att blifva generöst honorerad för den vård, som den rike erhåller på lasarettet, och detta frestar honom att därefter rätta sin behandling af de olika patienterna.

Jag tycker emellertid, att det är *alldeles orimligt* att ett sådant stadgande skall bibehållas. Ty det kan väl icke bortresoneras, att, när stadgan förbjuder lasaretsläkarna att mottaga betalning af patienterna och ålägger betjante vid lasarettet att icke håller göra det, följer däråf såsom en konsekvens, att någon betalning icke får ifrågakomma. Men nu har man tolkat bestämmelsen så, att man sagt: Jag är oförhindrad att mottaga betalning, och därför tager jag emot så mycket jag kan få. För min del känner jag exempel på, att det finnes läkare, som ganska öppet anspelat på hvad en patient skall betala, och om det betalas tillfredsställande, är det godt och väl, men därest icke honoraret är tillräckligt, blir man mycket snävt afvisad, får en mycket missnöjd min. Detta anser jag vara synnerligen upprörande,

och jag kan icke begripa, huru utskottet kunnat i sitt utlåtande skriva så som utskottet gjort, och från den synpunkten, att dessa honorar utgöra en afsevärd del af lasarettsläkarnes inkomster, kunnat fastslå det olagliga system, som nu råder.

Utskottet fortsätter vidare med afseende å vår anmärkning mot § 29, där vi motionärer velat ha förbud mot utfövande af så kallad poliklinisk verksamhet vid lasarett, och säger: att denna verksamhet är till bestämd fördel för allmänheten, det ligger i öppen dag, ty det finnes sjukdomsfall, som för sin behandling fordra kirurgisk sakkunskap, utan att patienterna därför behöfva intagas å lasarett, och då böra naturligtvis dessa ha rätt att påräkna poliklinisk behandling i första hand af den kirurg, som finnes på platsen. Ja det är nog i alla fall skäl i att tillse, huruvida denna verksamhet kommer allmänheten till godo. Allmänheten, det är väl i alla fall hela den befolkning, som finnes i ett län, för hvilket ett lasarett är inrättadt. Och det är väl också uppenbart, att det endast blir inom en liten krets rundt lasarettet, som en poliklinisk behandling kan komma den där boende befolkningen till godo. Är det så, att en verklig lasarettsvård erfordras, för hvilken lasarettet ju närmast är afsedt, då måste vederbörande läggas in på lasarettet som lasarettets patient. Det kan väl icke vara rätt, tycker jag, att liksom privilegiera det samhälle, inom hvars område ett lasarett är beläget, att låta inbyggarna där få en viss fördel på öfriga länsinbyggares bekostnad. De, som bo långt ifrån lasarettet, måste söka den läkare, som är att tillgå, vare sig provinsialläkare, extra provinsialläkare eller privat praktiserande läkare. Men då de verkligen behöfva sjukvård på lasarett, måste de gå in som patienter på lasarettet. Jag anser konsekvensen fordra, att det därvidlag skall vara lika för alla, och därför kan jag icke se annat än att det är fullt korrekt, att denna polikliniska verksamhet, som i vissa fall — jag vill icke säga alla — af läkarne begagnas till deras egen fördel på lasarettets ekonomiska bekostnad, icke får utfövas på lasarett. Jag kan icke se, att det förfarande, som i detta fall hittills ägt rum, kan försvaras från det *allmännas* synpunkt. Och med hänsyn till de områden, som ligga närmast intill lasarettet, anser jag icke heller, att man har skäl att påyrka, att en dylik verksamhet skall fortgå.

Nu står det i lasarettssadgan i denna del, att lasarettsläkare skall tillfråga direktionen i afseende å utföandet af poliklinisk verksamhet, eller med andra ord, att lasarettsdirektionen skall besluta, huruvida, i hvilken utsträckning och mot hvilka villkor dylik verksamhet får utfövas. Men jag vet exempel på lasarettsläkare, som i stor utsträckning utföva poliklinisk verksamhet på lasarett utan att på något sätt underrätta vederbörande direktion därom. Och direktionen har icke haft kännedom om detta, förrän den läst i årsberättelsen, att dylik verksamhet bedrifvits i

Angående re-
vision af lasa-
rettsstadgan.

(Forts.)

stor skala. Jag undrar, om det är lämpligt att bibehålla en dylik bestämmelse som den nu förevarande. Jag tror icke, att den allmänna sjukvården skulle lida på om den upphörde. Ty den sjukvård, som lasaretten presterar, särskildt från kirurgisk synpunkt, den få de patienter, som däraf äro i behof, åtnjuta i egenskap af lasarettets patienter. Men andra, som gå ut och in i lasaretten och besöka läkaren på hans privata mottagning, dem anser jag icke böra i något afseende falla lasaretten till last.

Nu säger utskottet här till slut: »Motionärerna framhålla inledningsvis, dels hurusom »konflikter, ej sällan af synnerligt allvarlig art, yppats mellan vederbörande förvaltningsorgan, lasarettsdirektioner och läkare», dels att »läkare funnits, som icke iakttagit den humanitet och det tillmötesgående emot patienter, som är så nödvändigt på en post sådan en lasarettsläkare bekläder och som sålunda ovillkorligen måste fordras».

I afseende å den första af dessa anmärkningar synas motionärerna anse rättelse böra vinnas därigenom, att en reviderad lasarettstadga mera än den nu gällande preciserade såväl direktionens, särskildt ordförandens, som läkarens åligganden och befogenhet. Utskottet betviflar icke, att skarpare formulerade gränser mellan lasarettsläkarens och direktionens verksamhet skulle vid ett och annat lasarett och vid ett och annat tillfälle kunnat hindra konflikter af den art motionärerna afse, men då den nuvarande stadgan (af den 18 oktober 1901) icke tillämpats längre än sedan ingången af år 1902, så torde det vara svårt att afgöra, huruvida de af motionärerna framhållna bristerna ligga i själfva stadgan eller i tillämpningen af densamma.»

Jag får bekänna, att här kan jag icke fullt följa utskottets tankegång. Ty utskottet konstaterar här i första punkten, att det vore önskvärdt och skulle särskildt leda till ett bättre förhållande, om stadgan redigerades så, att den mera preciserade de olika funktionärernas vid lasaretten verksamhet i förhållande till hvarandra. Men nu kommer utskottet i samma andetag och säger, att det icke kan anses konstateradt, huruvida de påpekade bristerna äro beroende på stadgans ofullständighet eller på dess tillämpning. Jag kan icke se annat än att utskottet konstaterat, insett och vet, att en ändring i dessa delar skulle aflägsna de påpekade anledningarna till anmärkning. Men sedan faller en obotfärdighetens förhinders anda öfver utskottet, då utskottet kommer och säger: ja, det är möjligt, men man har icke klart för sig, huruvida bristerna ligga i själfva stadgan eller i dess tillämpning. Nu ber jag att få säga, att jag tror mig hafva hört från olika håll utom denna plats, att lasarettstadgan verkligen är sådan, att den tarfar en omarbetning. Jag har ifrån auktoritativt håll till och med hört erkännas, att stadgan är skriven ensidigt ifrån läkaresynpunkt, och det faller också genast i ögonen på den, som har någon kannedom om densamma. Allting skall gå ige-

nom läkaren. Han är styresman, han är målsman, han förste och siste man, och därest han vill begagna sig af denna makt, blir lasaretsdirektionen inför honom endast en dekoration, och om läkaren har en sådan natur, att han vill göra sin vilja gällande och icke får sin vilja fram, då kan det uppstå de allvarligaste konflikter. Ifrån det län, jag tillhör, har jag sorgligt nog en färsk erfarenhet utaf huru det ibland kan gestalta sig i detta afseende. Alltså, som sagdt, så vet litet hvar, att lasaretsstadgan icke är tillfredsställande, utan att den vidlådes af stora brister, om man nämligen utgår ifrån, att den skall å ena sidan skydda allmänhetens intressen, men å andra sidan icke heller utlämna läkaren åt okritisk misshandel, om jag så må säga.

Angående revision af lasaretsstadgan.

(Forts.)

Detta skulle säkerligen med god vilja kunna åstadkommas af fackmän genom en revision af lasaretsstadgan. Men, som sagdt, detta vill man icke erkänna, utan man kommer med den allmänt gällande satsen här i Riksdagen och säger, att denna stadga är så ny. Här har dock från denna plats sagts af en talare i dag, att det fanns en lag, som för 6 år sedan blef antagen, men hvilken ändock icke vore tillfredsställande och, när man så framställde ändringsförslag rörande densamma, höjde sig icke en röst till lagens försvar. Då anser jag, att den principen är bruten, att man skall ha en viss erfarenhet om hurudan en lag är eller ett stadgande verkat, innan man kan känna sig mogen för att vidtaga någon ändring, i fall man är öfvertygad om att lagen eller stadgandet äro olyckligt ihopkomna och icke motsvara de ändamål, för hvilka de äro skrifna. Jag anser därför, att utskottet icke heller i detta afseende har lyckats att vederlägga anmärkningarne i motionen, och jag kan heller icke hjälpa, att jag fått det allmänna intryck utaf detta betänkande, att det är med en viss axelryckning, som utskottet behandlat motionen. Man har kanske ansett, att den framkommit från ett håll, där man icke förstått dessa saker, och för öfrigt ansett, att stadgandet så nyligen tillkommit, att det icke bör bli föremål för någon revision. Jag kan icke tänka mig i alla fall, huru utskottets ledamöter eller hela utskottet har kunnat utan reservation stå för motiveringen i de här af mig särskildt betonade och markerade delar, såsom med afseende å läkares sätt att uppfatta sin rätt att mottaga honorar och betalning m. m. Därför har jag icke kunnat underlåta att söka i min ringa mån underkasta utskottets utlåtande en kritik, och jag hoppas i alla fall, att denna behjärtansvärda fråga icke skall hvila, förrän rättelse vunnits. Men vid det förhållande, som nu här föreligger, och då man gentemot ett enhälligt utskott icke har utsikt i allmänhet att vinna något med ett yrkande på annat än det utskottet föreslagit, skall jag nu icke heller göra något yrkande.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställen bifölls.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets memorial och utlåtanden:

n:o 91, i anledning af verkställda gemensamma voteringar i frågor rörande anslag under riksstatens femte hufvudtitel;

n:o 92, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående anslag till en internationell fredskongress i Stockholm år 1909;

n:o 93, i anledning af Kungl. Maj:ts i punkt 13 under fjärde hufvudtiteln af statsverkspropositionen gjorda framställning om godkännande af ny stat för ridskolan;

n:o 94, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående ändrings- och nybyggnadsarbeten vid ridskolan å Strömsholm;

n:o 95, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående täckande af brist i extra ordinarie anslag till uppförande af nya byggnader för armén;

n:o 96, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation af sjökrigshögskolan;

n:o 97, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående försäljning af de s. k. Fredrikshofstomterna i Stockholm samt uppförande af bageri och hafremagasin m. fl. byggnader å Karlsborg och i Boden;

n:o 98, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för statsverkets räkning af vissa byggnader, att användas till boställe för tillsyningsmannen vid Borgholms slottsruin;

n:o 99, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande af anslag till anordnande af värmeledning i länsresidenset och landsstatshuset i Malmö;

n:o 100, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag för ny inredning af gamla biblioteksbyggnaden vid universitetet i Lund m. m.;

n:o 101, med anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till arfvode åt en extra lärare i elektroteknik vid tekniska högskolan;

n:o 102, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om ändring i villkoren för ett till restaurering af gråbrödraklostret i Ystad beviljad anslag;

n:o 103, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde hufvudtiteln gjorda framställning angående ny aflöningsstat för landtmäteristyrelsen;

n:o 104, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående

anvisande af medel till odlingslånefonden samt en i ämnet väckt motion;

n:o 105, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anvisning af ytterligare medel till norrländska nyodlingsfonden samt en i ämnet väckt motion;

n:o 106, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upphörande af vissa från Trollhätte kanal- och vattenverk utgående afgifter;

n:o 107, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till Skellnora kungsgård n:o 1 om $3\frac{3}{8}$ mantal med kronohemmanet $\frac{1}{4}$ mantal Fantebol n:o 1 i Stockholms län hörande lägenhet;

n:o 108, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af lägenheter från förra militiebostället Hjelmshult n:o 1 med Myren samt kronolängnheten Horsahagen n:o 1 i Malmöhus län; och

n:o 109, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Konungen med begäran om utredning och förslag i fråga om anordnande af uppvisningsfält för jordbruksändamål;

sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 13, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående visst villkor beträffande löne- och pensionsregleringen för lärarpersonalen vid småskolor m. m.; samt

lagutskottets utlåtande n:o 57, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående expropriation af vattenfall.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	<i>J. T. Larsson</i> i Lund.....	under 2 dagar fr. o. m. den 4 maj
friherre	<i>J. Hermelin</i>	» 4 » » » » 6 »
herr	<i>J. Ström</i>	» 4 » » » » 4 »
»	<i>K. G. Karlsson</i> i Göteborg	» 3 » » » » 4 »
»	<i>C. H. Gustafsson</i> i Mjölby	» 2 » » » » 4 »
»	<i>K. Otto</i>	» 2 » » » » 5 »
»	<i>J. Johanson</i> i Valared	» 6 » » » » 4 »
»	<i>D. M. Lyckholm</i>	» 2 » » » » 4 »
»	<i>E. Jonsson</i> i Freluga	» 4 » » » » 4 » och
»	<i>E. G. H. Åkerlund</i>	» 2 » » » » 4 » .

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 8,23 e. m.

In fidem

Herman Palmgren.